

LEUK IS GOED!

Groene schoolpleinen
stimuleren natuurlijk speelgedrag

EEN GRIJS BETEGELD SCHOOLPLEIN DAAGT KINDEREN
NAUWELIJKS UIT TOT SPELEN. ER IS NERGENS EEN PLEKJE OM
JE TE VERSTOPPEN, TOT RUST TE KOMEN OF TE KLAUTEREN.
LEERLINGEN VERVELEN ZICH, PESTEN ELKAAR, RENNEN OF
VECHTEN. HOE ANDERS IS DAT OP EEN GROEN SCHOOLPLEIN.
GROEN EN WATER DAGEN EEN KIND UIT OM MEER TE BEWEGEN
EN GEVARIEERDER TE SPELEN.

De omgeving waarin kinderen spelen heeft veel invloed op hun gedrag. Speeltoestellen van bijvoorbeeld boomstammen, de mogelijkheid om plantjes en diertjes te ontdekken en te struinen door het groen, zorgen ervoor dat kinderen anders met elkaar spelen en meer in contact komen met de natuur. Hierdoor maken ze minder ruzie en ontwikkelen ze een meer creatief spelgedrag. Bovendien stimuleert het klimmen, klauteren en spelen in het groen hun motorische vaardigheden.

BEWEGEN OF RUST

Het belang van een groen speelplein wordt steeds meer erkend en gewaardeerd, mede door diverse onderzoeken naar de effecten van groen op kinderen. "Een groen speelplein biedt meer diversiteit en daagt meer uit om te spelen dan een grijs schoolplein," weet Jolanda

Maas, senior onderzoeker bij de VU te Amsterdam. "Glijden, klauteren en klimmen, beestjes zoeken, kliederen met zand en water, met materialen sjouwen, spelen in zwarte aarde, je fantasie gebruiken, uitdagingen zoeken: dit alles stimuleert creatief en exploratief speelgedrag van kinderen. Maar groen biedt ook rust en ontspanning. Dat is vooral fijn voor kinderen die zich in de pauze even willen terugtrekken."

Bij hedendaagse ontwerpen van schoolpleinen wordt vaak de nadruk gelegd op het stimuleren van het bewegedrag. Dit is een wat eenzijdig doel, vindt Jolanda Maas. "Bewegen is erg belangrijk, maar niet alle kinderen hebben in de pauze behoefte aan actie. Uit onze interviews met meer dan 250 leerlingen bleek dat een deel van hen in de pauze vooral rust zocht. Deze kinderen willen graag even op zichzelf zijn. Door bij de inrichting van het schoolplein alleen te focussen op bewegen wordt aan hun behoeften niet voldaan. Een groen schoolplein kan beide doelen verenigen: het stimuleren van bewegen en het bieden van rust."

WELZIJN

Een groen schoolplein kan ook het welzijn van kinderen positief beïnvloeden. Uit een pilotonderzoek van Jolanda Maas bleek dat het welzijn van kinderen uit groep 4

en 5 groter is als zij kunnen spelen op een groen schoolplein. "Deze kinderen gaven minder vaak aan te worden gepest. Ze gaven ook aan elkaar aardiger vinden. Overigens bleek uit een aanvullend onderzoek van Alterra te Wageningen dat het sociale klimaat alleen verbeterde op die schoolpleinen waar de vergroening als 'succesvol' werd beoordeeld."

Jolanda Maas onderzocht tevens of het spelen op een groen schoolplein een effect heeft op het concentratievermogen tijdens de lessen. "Hieruit kwam een opvallend resultaat. Na op een groen speelplein te hebben gespeeld, blijkt het concentratievermogen van jongens te zijn verbeterd. Maar het concentratievermogen van meisjes verbeterde alleen na het spelen op een grijs schoolplein. Waarom dit sekseverschil zich voordoet is nog niet helemaal duidelijk. Ik probeer dit samen met collega's te achterhalen in een meerjarig onderzoek onder de titel 'De 'leer'kracht van groene schoolpleinen'."

VISIE

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat een groen schoolplein pas echt een succes kan worden als de aanleg aansluit bij de visie van de school. "Onder andere het

ministerie van VWS en Fonds 1818 stimuleren de aanleg van groene speelplekken en subsidiëren die ook. Een school moet echter niet een groen schoolplein aanleggen alleen omdat er geld beschikbaar is. Als het niet bij de visie van de school past, zal de tijd en moeite die moet worden ge-

investeerd in onder andere participatie en onderhoud tegenvallen en is de kans groot dat het project niet slaagt." Ook moet er een breed draagvlak zijn voor een groen schoolplein. Daarom is het goed betrokkenheid te zoeken bij leerlingen, ouders, schoolbestuur en leer-

"Glijden, klauteren en klimmen, beestjes zoeken, kliederen met zand en water, met materialen sjouwen, spelen in zwarte aarde, je fantasie gebruiken, uitdagingen zoeken: dit alles stimuleert creatief en exploratief speelgedrag van kinderen" Jolanda Maas

krachten, als ook de buurt. “Als iedereen achter de plannen staat en meehelpt met het onderhoud, is de kans op slagen groter. Soms kan het betrekken van mensen een belangrijk procesdoel zijn, bijvoorbeeld om meer sociale binding in een woonwijk te creëren. Een grotere betrokkenheid kan zich ook uiten in minder of geen bezwaren van buurtbewoners en vrijwilligers. Bovendien zie je vaak dat mensen enthousiast worden als ze bij de plannen worden betrokken. Je hoort dan: ‘Ik kan planten leveren’, ‘Ik ken iemand die stenen over heeft’, enzovoort. Als je het samen aanpakt, kom je heel ver.”

DO'S AND DON'TS

Wanneer de groene inrichting van schoolpleinen niet zorgvuldig gebeurt, is er weinig of zelfs een averechts effect. Het is dan ook belangrijk om ervaringen én *do's and don'ts* te verzamelen en uit te wisselen, vindt Jolanda Maas. “Er is al veel kennis en kunde over de groene inrichting van schoolpleinen. Nieuwe kennis is in ontwikkeling. Maak gebruik van deze kennis en leer van ervaringen uit het verleden. Verzamel *do's and don'ts* en zorg voor uitwisseling tussen scholen onderling en tussen andere betrokken partijen.”

Een van de eerste *do's* is het zorgvuldig bedenken welke functies het groene schoolplein moet krijgen. Zal het groen bijvoorbeeld worden betrokken bij lessen over de natuur? Ook de selectie van een hovenier of ontwerper moet zorgvuldig gebeuren. “Omdat het ontwerpen van een schoolplein een participatieproces is, zal een schoolbestuur een hovenier of ontwerper moeten zoeken die goed kan luisteren naar de wensen van de doelgroepen. Het vergt veel vakkennis en ervaring om deze wensen te kunnen vertalen in een ontwerp. Bovendien moet hij of zij weten wat kinderen leuk vinden en wat niet, en wat de inrichtingsmogelijkheden zijn. Daarnaast moet de ontwerper of hovenier kennis hebben van onder andere veiligheidseisen, het tegengaan van speelerosie en drainage. Als een hovenier bijvoorbeeld niet goed heeft nagedacht

Jolanda Maas, senior onderzoeker.

“Verzamel *do's and don'ts* en zorg voor uitwisseling tussen scholen onderling en tussen andere betrokken partijen”

Jolanda Maas

over een snelle afvoer van hemelwater, blijft het water op het gras liggen. Dan is het risico dat een schoolbestuur concludeert: ‘ons groene schoolplein is eigenlijk niks waard’. En dat is natuurlijk zonde van de investering.”

Andere *do's*: “Maak een goed onderhoudsplan. Plan regelmatige besprekin-

gen en evaluaties met een representatieve werkgroep. En: leg het plein niet in een keer aan, maar doe jaarlijks een nieuw stukje, het liefst samen met de kinderen. Bijvoorbeeld: in de eerste fase legt men het groen aan, in het jaar daarop wordt een hut gebouwd, enzovoort. Zo blijft de betrokkenheid overeind.” «

Meer informatie en inspiratie

www.springzaad.nl/ideeenkoffertje
www.groeneschoolpleinen.nl

Rapport *Groene schoolpleinen, wat levert het op? Effecten van vergroening van vier schoolpleinen in een krachtwijk in Rotterdam* (november 2013)

Rapport *Groene schoolpleinen. Een wetenschappelijk onderzoek naar de effecten voor basisschoolleerlingen* door Jolanda Maas et al. (Vrije Universiteit te Amsterdam, april 2013). Dit rapport is te downloaden via onder andere www.jantjebeton.nl